

Burmistrz Miasta i Gminy Torzym
66-235 Torzym, ul Wojska Polskiego 32
tel.(068)3413012, fax. (068)3413181 e-mail burmistrz @torzym.pl

---

Torzym, dnia 24.05.2017 r.

znak sprawy: BGN.II.6220.2.2017

DECYZJA NR 2/2017

o środowiskowych uwarunkowaniach zgody na realizację przedsięwzięcia.

Na podstawie art. 71 ust. 2 pkt 2, art. 75 ust. 1 pkt 4 i art. 84 z dnia 3 października 2008r. o udostępnieniu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko – dalej ustawa o OOS (tekst jednolity Dz. U. z 2016 r., poz.353), w związku z art. 104 ustawy z dnia 14 czerwca 1960r. Kodeks Postępowania administracyjnego (tekst jednolity Dz. U. z 2016r., poz. 23) oraz § 3 ust. 1 pkt 52 Rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 9 listopada 2010r. w sprawie przedsięwzięć mogących potencjalnie znacząco oddziaływać na środowisko (T. j. Dz. U. z 2016 r. poz.71) po rozpatrzeniu wniosku pełnomocnika Spółki SolumConcept z siedziba w Warszawie Pani Edyty Wójcik dotyczącego wydania decyzji o środowiskowych uwarunkowaniach dla przedsięwzięcia polegającego na:

Budowie Elektrowni Słonecznej wraz z infrastrukturą towarzyszącą na działce o nr ewidencyjnym 744/6 obręb 0063 w miejscowości Gądków Wielki, Gmina Torzym (usytuowana w południowej części działki).

s t w i e r d z a m

brak potrzeby przeprowadzenia oceny oddziaływania na środowisko dla przedsięwzięcia polegającego na „**Budowie Elektrowni Słonecznej wraz z infrastrukturą towarzyszącą na działce o nr ewidencyjnym 744/6 obręb 0063 w miejscowości Gądków Wielki, Gmina Torzym (usytuowana w południowej części działki)**”.

Uzasadnienie

Wnioskiem z dnia 03.04.2017 r. Pani Edyta Wójcik pełnomocnik Spółki SolumConcept z siedzibą w Warszawie wystąpiła do Burmistrza Miasta i Gminy Torzym o wydanie decyzji o środowiskowych uwarunkowaniach dla planowanego przedsięwzięcia polegającego na budowie elektrowni słonecznej wraz z infrastrukturą towarzyszącą na działce o nr ewidencyjnym 744/6 obręb 0063 w miejscowości Gądków Wielki, Gmina Torzym (usytuowana w południowej części działki).

Do wniosku o wydanie decyzji o środowiskowych uwarunkowaniach wnioskodawca załączył wymagane załączniki zgodnie z art. 74 ust.1 ustawy OOS (tekst jednolity Dz. U. z 2016 r., poz.353), to jest: kartę informacyjną przedsięwzięcia, mapę do celów opiniodawczych w skali 1:5000 obejmującą teren na którym planowana jest realizacja przedmiotowego przedsięwzięcia, wypisy z ewidencji gruntów, pełnomocnictwo.

Wniosek o wydanie decyzji o środowiskowych uwarunkowaniach został podany do publicznej wiadomości poprzez obwieszczenie wszczęcia postępowania na tablicy ogłoszeń UM Torzym, tablica ogłoszeń sołectwa Gądków Wielki i na stronie internetowej BIP Torzym - zakładka ochrona środowiska.

Na podstawie art. 63 ust. 1 ustawy z dnia 3 października 2008 roku o udostępnieniu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko (tekst jednolity Dz. U. z 2016 r., poz.353), w związku z § 3 ust. 1 pkt. 52 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 9 listopada 2010 roku w sprawie przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko (T. j. Dz. U. z 2016 r. poz.71) niniejsza inwestycja zaliczana jest do przedsięwzięć mogących potencjalnie znacząco oddziaływać na środowisko, oraz w myśl art. 59 ust. 1 pkt 2 w/cyt ustawy o udostępnieniu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko jest przedsięwzięciem mogącym potencjalnie znacząco oddziaływać na środowisko, którego realizacja wymaga uzyskania decyzji o środowiskowych uwarunkowaniach.

Zgodnie z art. 64 ust. 1 i 3 ustawy z dnia 3 października 2008 roku o udostępnieniu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko, Burmistrz pismem z dnia 11.04.2017 r., wystąpił do Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Gorzowie Wlkp. i Państwowego Powiatowego Inspektora Sanitarnego w Sulęcinie o wydanie opinii co do potrzeby przeprowadzenia oceny oddziaływania przedmiotowego przedsięwzięcia na środowisko.

Państwowy Powiatowy Inspektor Sanitarny w Sulęcinie pismem nr NZ.420.7.L.8.2017 z dnia 13.04.2017 r., wyraził opinię w ramach swojej właściwości, że dla planowanego przedsięwzięcia jest wymagane przeprowadzenie oceny oddziaływania na środowisko. W uzasadnieniu podano, że planowana inwestycja charakteryzuje się powierzchnią zabudowy przekraczającą 1 ha, dla terenu na którym przewidziana jest inwestycja nie ma opracowanego planu zagospodarowania przestrzennego.

Regionalny Dyrektor Ochrony Środowiska pismem znak WZŚ.4240.151.2017.PK z dnia 26 kwietnia 2017 r., wyraził opinię, że dla przedmiotowego przedsięwzięcia nie istnieje konieczność przeprowadzenia oceny oddziaływania na środowisko.

W związku z powyższym Burmistrz Miasta i Gminy Torzym po dokonaniu analizy planowanego przedsięwzięcia oraz biorąc pod uwagę powyższe opinie, uwzględniając łączne uwarunkowania zawarte w art.63 ust.1 ustawy ooś postanowił odstąpić od obowiązku przeprowadzenia oceny na środowisko oraz sporządzenia raportu o oddziaływaniu na środowisko dla ww. przedsięwzięcia wydając postanowienie w dniu 9 maja 2017r., argumentując to w odniesieniu do poszczególnych uwarunkowań w przedstawiony niżej sposób:

Planowane przedsięwzięcie polega na budowie elektrowni słonecznej wraz z infrastrukturą towarzyszącą tj: kontener stacji transformatorowej, kontener techniczny oraz ogrodzenie. Ponadto przewiduje się pozostawienie wolnej przestrzeni wokół całej instalacji, przeznaczonej pod drogę gruntową o szerokości do 4 m umożliwiającą dojazd do urządzeń, a także gruntowego placu o wymiarach do 25 m szerokości i

do 20 m długości, na którym umieszczony zostanie w/w kontener stacji transformatorowej.

Inwestycja zlokalizowana będzie na działce o nr ew. 744/6 o powierzchni 14,02 ha w miejscowości Gądków Wielki, Gmina Torzym. Powierzchnia objęta wnioskiem wynosi 2,2 ha. Grunty na których planowana jest inwestycja w ewidencji gruntów oznaczone są jako grunty orne. Przedmiotowe przedsięwzięcie usytuowane zostanie na gruntach ornych klasy RV i RVI. Działka jest płaska i niezadrzewiona. Najbliższa zabudowa mieszkaniowa znajduje się w odległości ok. 1600 metrów w linii prostej.

W ramach projektowanej inwestycji planowana jest budowa elektrowni fotowoltaicznej o maksymalnej mocy do 1 MW. Panele zostaną umieszczone w rzędach, między którymi pozostawiony zostanie odstęp od 3 do 10 m. Przestrzeń pomiędzy rzędami paneli nie będzie przekształcana i pozostanie biologicznie czynna. W ramach jednego rzędu, panele zostaną połączone za pomocą stalowych konstrukcji i posadowione na podporach - słupkach wkręconych (lub wbitych) w grunt na głębokość około 1,5 - 2,50 m. Średnia wysokość, na której usytuowany jest panel fotowoltaiczny wynosi około 0,5 m. nad gruntem. Wysokość panelu w rzucie bocznym wraz ze słupkiem nie przekroczy 5 m. Panele będą skierowane dokładnie w stronę południową i nachylone do ziemi pod kątem od 20 do 35 stopni.

Przedsięwzięcie zostało zakwalifikowane zgodnie z § 3 ust. 1 pkt 52 lit. b Rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 9 listopada 2010 r. w sprawie określenia rodzajów przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko (t. j. Dz. U. z 2016 r. poz. 71), jest zatem przedsięwzięciem mogącym potencjalnie znacząco oddziaływać na środowisko.

W myśl art. 71 ust. 2 pkt 2 ustawy o ooś dla planowanych przedsięwzięć mogących potencjalnie znacząco oddziaływać na środowisko wymagane jest uzyskanie decyzji o środowiskowych uwarunkowaniach.

Dla przedsięwzięć mogących potencjalnie znacząco oddziaływać na środowisko, dla których obowiązek przeprowadzenia oceny oddziaływania na środowisko może być stwierdzony na podstawie art. 63 ust. 1 ustawy o ooś, organem właściwym w sprawie wydania opinii, zgodnie z art. 64 ust. 1 pkt 1 ustawy jest Regionalny Dyrektor Ochrony Środowiska. Teren, na którym będzie realizowane przedmiotowe

przedsięwzięcie nie jest objęty miejscowym planem zagospodarowania przestrzennego.

Uwzględniając uwarunkowania związane z kwalifikowaniem przedsięwzięcia do przeprowadzenia oceny oddziaływania na środowisko, określone w art. 63 ustawy o oś, oraz po analizie wniosku o wydanie decyzji o środowiskowych uwarunkowaniach dla planowanej inwestycji i karty informacyjnej przedsięwzięcia, stwierdzono, że nie jest ona zlokalizowana na obszarach wodno-błotnych oraz innych obszarach o płytkim zaleganiu wód podziemnych, obszarach wybrzeży, obszarach górskich lub leśnych (odległość od granicy lasu wynosi 70 m), obszarach objętych ochroną, w tym strefy ochronne ujęć wód i obszary ochronne zbiorników wód śródlądowych, obszarach, na których standardy jakości środowiska zostały przekroczone, obszarach o krajobrazie mającym znaczenie historyczne, kulturowe lub archeologiczne, obszarach przylegających do jezior, uzdrowisk i obszarach ochrony uzdrowiskowej.

Planowana inwestycja nie jest położona w granicach obszarowych form ochrony przyrody, wymienionych w ustawie z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody. Stosunkowo najbliższej, w odległości ok. 0,1 km, znajduje się granica obszaru chronionego krajobrazu „16-Puszcza Nad Pliszką” (Rozp. Nr 3 Woj. Lub. z dnia 17 lutego 2005 r. w sprawie obszarów chronionego krajobrazu; Dz. Urz. Woj. Lub. Nr 9, poz. 172 z 2005 r. ze zmianami). Najbliższy obszar Natura 2000, to „Dolina Pliszki PLH080011”, który oddalony jest od miejsca planowanej lokalizacji elektrowni o ok. 800 m. Zgodnie z planem zadań ochronnych, zatwierdzonym zarządzeniem Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Gorzowie Wielkopolskim z dnia 16 października 2016 r. zmieniającym zarządzenie w sprawie ustanowienia planu zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000 Dolina Pliszki PLH080011; Dz. Urz. Woj. Lub. z dnia 5 października 2016 r., poz. 1985), przedmioty ochrony w tym obszarze, to 10 typów siedlisk przyrodniczych oraz 10 gatunków zwierząt. Jako główne zagrożenia dla właściwego stanu ochrony siedlisk przyrodniczych wymienia się: degradację roślinności wodnej w wyniku przemieszczania się kajaków, zanieczyszczenia i eutrofizację wód, nadmierny, niekontrolowany pobór wód, fizyczną degradację siedlisk, odwodnienia oraz deficyt martwego drewna. Główne zagrożenia dla chronionych w obszarze gatunków to: wzrost śmiertelności w wyniku rozwoju infrastruktury drogowej i kolejowej, zmiany geomorfologii i przepływu rzeki, zmniejszanie się udziału starodrzewi dębowych.

Teren realizacji przedmiotowego przedsięwzięcia, zgodnie z informacją w kip i wypisem z rejestrów gruntów jest gruntem ornym klasy IV, V, VI, obecnie uprawianym pod zasiewy zbóż. Inwestycja zostanie zrealizowana na części działki o bonitacji V i VI.

Z uwagi na położenie w niedalekiej odległości od granicy terenów leśnych (ok. 70 m), miejsce planowanej inwestycji może być stale bądź okresowo wykorzystywane przez faunę, w tym gatunki podlegające ochronie na podstawie ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody.

Działka nr ewid. 744/6 jest terenem otwartym, położonym przy granicy dużego kompleksu leśnego, będącego lokalnym i ponadlokalnym korytarzem ekologicznym.

Analiza informacji zawartych w kip w świetle uwarunkowań przyrodniczych wskazuje, iż skala przedsięwzięcia będzie niewielka w zakresie powierzchniowym, jak również w zakresie oddziaływania na środowisko przyrodnicze. Jak wyżej wskazano, przedsięwzięcie zajmie w całości teren rolny o powierzchni ok. 2,2 ha, przy czym teren bezpośrednio zajęty przez zespół paneli fotowoltaicznych wraz z infrastrukturą towarzyszącą oraz pozostała powierzchnia przeznaczona do przekształcenia obejmie powierzchnię do 1,0 ha.

Natomiast biorąc pod uwagę planowane na tej samej działce dwie inne elektrownie fotowoltaiczne o zbliżonych parametrah należy stwierdzić, iż łącznie zajęta powierzchnia wyniesie do 7 ha, co w skali ogólnej nie jest wielkością znacząco dużą (ok. 50% pow. działki). Urządzenia będą od siebie oddzielone, nie będą tworzyły jednolitej, zwartej konstrukcji).

Oddziaływania przedsięwzięcia podczas jego eksploatacji będą wiązały się przede wszystkim z odwracalnym zajęciem terenu przez urządzenia inwestycji, przy czym nie będzie to zajęcie całkowite, ponieważ powierzchnia gruntu pod urządzeniami pozostanie prawie w całości biologicznie czynna, porośnięta niską roślinnością (trawy). Nie będzie to również zajęcie trwałe, gdyż instalacja urządzeń nie wymaga trwałego przekształcenia gruntu. Negatywne oddziaływanie podczas użytkowania przedsięwzięcia będą wynikały z konieczności wykaszania terenu w granicach inwestycji (co najmniej raz w roku) i usuwania biomasy, podczas którego płoszone będą zwierzęta przebywające w rejonie koszenia, a także istnieje możliwość ich zabijania i niszczenia lęgów. Ogrodzenie terenu spowoduje zamknięcie terenu na skraju szla-

ków migracyjnych dla dużych i średnich gatunków zwierząt (jeleniowate, dzik, zając, lis), przy czym ograniczenie możliwości przemieszczania się tych zwierząt nie będzie znaczące z uwagi na obecność otwartych terenów sąsiednich. Teren inwestycji będzie dostępny dla gatunków drobnej fauny z uwagi na brak podmurówki.

Specyficznym zagrożeniem elektrowni fotowoltaicznej dla ptaków może być w niektórych sytuacjach zjawisko imitowania przez panele powierzchni tafli wody i związane z tym próby lądowania na nich ptaków, głównie gatunków wodno-błotnych. Najbliższe zbiorniki wodne znajdują się w odległości ok. 1,5 km od przedmiotowego terenu, zatem opisane zjawisko nie powinno tu wystąpić.

Natomiast podczas realizacji inwestycji negatywne oddziaływanie przedsięwzięcia wiązać się będzie przede wszystkim z transportem elementów inwestycji pojazdami kołowymi (zabijanie drobnych zwierząt na drogach, płoszenie), wykopami (możliwość wpadania zwierząt i ich zasypywania) oraz hałasem (płoszenie).

Prace wykonywane podczas realizacji inwestycji mogą stanowić zagrożenie dla gatunków zwierząt mogących okresowo przebywać na przedmiotowym terenie.

W odniesieniu do zagrożeń ze strony inwestycji dla obszarów Natura 2000, analiza informacji zawartych w kip oraz innych dostępnych danych wskazuje, iż prace przy realizacji przedsięwzięcia w planowanym miejscu oraz jego eksploatacja nie będą zagrażały w istotny sposób przedmiotom ochrony w obszarze Dolina Pliszki PLH080011, z uwagi na charakter inwestycji, jej niewielki zakres, jak też na brak istotnych powiązań terenu planowanej lokalizacji z siedliskami przyrodniczymi oraz z siedliskami gatunków chronionych w wymienionym obszarze Natura 2000.

W kip wskazuje się na możliwość zastosowania działań minimalizujących negatywne oddziaływanie przedsięwzięcia na przyrodnicze elementy środowiska. Należą do nich w szczególności:

- wykonanie ogrodzenia terenu inwestycji z materiału ażurowego, z dolnym prześwitem (bez podmurówki), co umożliwi swobodne przemieszczanie się drobnych zwierząt;
- obsianie terenu inwestycji trawą;
- zastosowanie paneli z powłoką antyrefleksyjną w celu zapobiegania zjawisku olśnienia.

Z uwagi na możliwość wykorzystywania terenu planowanej inwestycji przez gatunki zwierząt, w tym podlegające ochronie na podstawie ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody, wskazane jest zalecenie inwestorowi zastosowanie wymienionych wyżej dodatkowych działań minimalizujących:

w przypadku konieczności prowadzenia wszelkich prac na terenie inwestycji w głównym okresie lęgowym ptaków (marzec-lipiec), wprowadzić specjalistyczny nadzór ornitologa w celu wyeliminowania możliwości niszczenia gniazd;

- w przypadku konieczności prowadzenia wykopów w okresie od marca do września wykonać szczelne ogrodzenie wykopów siatką o wysokości minimalnej 50 cm, o oczkach o średnicy poniżej 1 cm, w celu zabezpieczenia przed dostaniem się do nich drobnych zwierząt;
- w trakcie prowadzenia prac ziemnych wykopy zasypywać w czasie możliwie najkrótszym od momentu ich powstania; przed zasypaniem skrupulatnie sprawdzić, czy w wykopie znajdują się żywe zwierzęta (w tym płazy, gady i drobne ssaki), które należy ostrożnie usunąć oraz przenieść w odpowiednie dla nich bezpieczne miejsca poza zasięg robót.

Biorąc pod uwagę powyższe należy uznać, iż oddziaływania przedmiotowej inwestycji, w tym oddziaływania skumulowane z inwestycjami tego samego typu planowanymi w sąsiedztwie na przyrodnicze elementy środowiska, w tym na obszary Natura 2000, nie będą miały charakteru znacząco negatywnego. Przewidywane i zalecane działania minimalizujące pozwolą na istotne wyeliminowanie zagrożeń wynikających z realizacji i eksploatacji przedsięwzięcia.

Przedsięwzięcie zlokalizowane jest na obszarze Jednolitej Części Wód Podziemnych nr 58. Stan ilościowy oraz stan chemiczny określony jest jako dobry. Ocena osiągnięcia celów środowiskowych jest niezagrażona. Celem środowiskowym dla tej części wód jest utrzymanie dobrego stanu ilościowego i chemicznego.

Ponadto, inwestycja leży na obszarze Jednolitej Części Wód Powierzchniowych Pliszka od Konotopu do ujścia RW60002417699. Jest to silnie zmieniona część wód. Jej stan oceniono jako zły, a osiągnięcie celów środowiskowych jest zagrożone. Celami środowiskowymi dla opisywanej jcw jest dobry potencjał ekologiczny; możliwość migracji organizmów wodnych na odcinku cieku istotnego - Pliszka w obrębie JCWP oraz dobry stan chemiczny wód. Dla tej jcw wprowadzono odstęp-

stwo - przedłużenie osiągnięcia celów środowiskowych do 2027 r. ze względu na brak możliwości technicznych (presja hydromorfologiczna).

Ze względu na zastosowane rozwiązania projektowe (brak bezpośredniego poboru wody z warstw wodonośnych, brak ingerencji w ciekły powierzchniowe, brak ścieków), niewielką skalę możliwych oddziaływań, realizacja przedsięwzięcia nie będzie miała wpływu na możliwość pogorszenia, a tym samym nieosiągnięcia celów środowiskowych wyznaczonych dla wskazanych jednolitych części wód.

Z tych samych względów przedsięwzięcie nie będzie miało wpływu na ewentualne zmiany klimatu. Inwestycja związana jest z wykorzystywaniem energii słonecznej, co wpływa na ograniczenie zużycia konwencjonalnych źródeł energii, a tym samym ma wpływ na ograniczenie emisji gazów cieplarnianych.

Na terenie działki inwestycyjnej planowane są do realizacji jeszcze dwie elektrownie fotowoltaiczne. Z uwagi na lokalizację oraz rodzaj planowanej inwestycji brak jest przesłanek do uznania, iż ewentualne oddziaływanie skumulowane będzie miało charakter znaczący. Przedsięwzięcie związane jest z wykorzystaniem zasobów naturalnych. Przy spełnieniu wymagań wynikających z obowiązujących przepisów brak jest podstaw do stwierdzenia ryzyka poważnej awarii lub katastrofy naturalnej i budowlanej. Ewentualne oddziaływania, choć mogą być długotrwałe, to będą miały zasięg lokalny i mało znaczący bez ryzyka transgranicznych oddziaływań.

Po przeanalizowaniu załączonej dokumentacji, biorąc pod uwagę kartę informacyjną przedsięwzięcia, opinię Państwowego Powiatowego Inspektora Sanitarnego w Sulęcinie i Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Gorzowie Wielkopolskim a także ze względu na łączne uwarunkowania, o których mowa w art. 63 ust.1 ustawy o ooś, Burmistrz Miasta i Gminy Torzym stwierdził brak konieczności przeprowadzenia oceny oddziaływania na środowisko.

Biorąc powyższe pod uwagę oraz usytuowanie przedsięwzięcia a także rodzaj i skalę możliwego oddziaływania postanowiono jak w sentencji decyzji.

Pouczenie

1. Od niniejszej decyzji przysługuje stronom odwołanie do Samorządowego Kolegium Odwoławczego w Gorzowie Wlkp. za pośrednictwem Burmistrza Miasta i Gminy Torzym w terminie 14 dni od dnia doręczenia niniejszej decyzji.
2. Decyzję o środowiskowych uwarunkowaniach dołącza się do wniosku o wydanie decyzji, o której mowa w art. 72 ust. 1 ustawy z dnia 3 października 2008 r. o udostępnieniu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa oraz o ocenach oddziaływania na środowisko; wniosek ten powinien być złożony nie później niż przed upływem czterech lat od dnia, w którym decyzja o środowiskowych uwarunkowaniach stała się ostateczna.

Z up. BURMISTRZA
mgr Bogdan Szczepaniak
z-ca Burmistrza
(2)

Załączniki :

- Charakterystyka planowanego przedsięwzięcia na środowisko.
- Mapa do celów opiniodawczych w skali 1:5000
(dla wnioskodawcy 1 egz., dla organu wydającego decyzję 1 egz.).

Otrzymują:

1. Wnioskodawca - pełnomocnik Pani Edyta Wójcik, ul. Puławska 2 wejście A piętro 7, 02-566 Warszawa.
2. Strony postępowania wg akt sprawy.
3. Ad acta.

Do wiadomości:

1. Regionalny Dyrektor Ochrony Środowiska w Gorzowie Wlkp.
2. Państwowy Powiatowy Inspektor Sanitarny w Sulęciniu
3. UM Torzym – tablica ogłoszeń.
4. Sołectwo Gądków Wielki – tablica ogłoszeń do wiadomości mieszkańców.
5. BIP Urzędu Miejskiego w Torzymiu zakładka informacje o środowisku.

Sprawę prowadzi:

Czesław Niekrasz; tel. 683416219; e-mail: referatbgn@torzym.pl